

Feltételezhető, hogy a kultúrtevékenység már meglévő egyes formái kimaradnak a távlattervből, vagy a sürgősségi sorrendben hátrább szorulnak, ha a pénzlelésről van szó. Mi legyen ezekkel. Halálraítélni talán mégsem kell őket. Szűkösebb anyagi körülmények közé kerülnek ugyan, de ha így is fenn tudják tartani magukat, törölni mégsem kellene őket.

Egészében véve a távlatterv elkészítése komoly erőfeszítéseket köve-

tel a kultúrközösségtől is, meg egyéb társadalmi tényezőktől is. De ha készítése mozgosítaná a közvéleményt, ha végrehajtása céltudatosan összefogná az eddig szétforgácsolt erőket, ha következményeként rendszeresen gyarapodna a dolgozó emberek általános és műszaki műveltsége, s ha csak egy kicsit is lenyesne a primitívizmus és maradiság nehéz örökségéből, akkor a fáradozás vitathatatlanul meghozná gyümölcsét.

KOMÁROMI JÓZSEF SÁNDOR

A STRATFORDI SHAKESPEARE EMLÉKSZÍNHÁZ BELGRÁDI VENDÉGSZEREPLÉSE

Laurence Oliviernek és Vivien Leighnek, a világhírű színész-házaspárnak és a stratfordi Shakespeare emlékszínház nagynevű együttesének a beográdi Nemzeti Színházban volt vendégszerepléséről szólva, igen-igen meg kell válogatnom szavaimat. Valahogy úgy vagyok, mint a róka az összegömbölyödött sündisznóval: bárhová nyúljak, magamat szúrhatom meg.

A rókaról kell hát példát vennem, s úgy forgatom a dolgokat, hogy le-

hetőleg sebesülés nélkül úszhassam meg gondolataim elmondását.

VÉR FÜRDŐ

Shakespeare „Titus Andronicus” című tragédiája, noha a klasszikus Róma világából meríti meséjét, a legnyersebb középkor életlátását vetíti elénk.

Tizenhat halottjával a legvéresebb gangster-filmet is lepipálja, ám vérfürdője nem csupán egyszerű gyilkosságok sorozata. Titus Andronicus római hadvezérnek két gyermeke a háborúban esik el, kettőt lefejeznek, kettőt viszont jómaga szúr le. Nem hiányzik a tragédiából a nőgyalázás, a csonkítás, a megőrülés; itt látható a mór és a gót királynő bűnös szerelme, amelynek gyümölcskeként a királyné sötétbőrű gyermeket szül; de nem maradt el a borzalom sem, hogy a királynőt legyilkolt fiai húsából készített kálccsal vendégelik meg.

A tragédia két rúgója a bosszú és a cselszövés, s úgy tartották, hogy primitív világképével és laza szerkezetével a mai színpadon már nem állja meg a helyét, sőt kétségbe vonták, hogy valóban Shakespeare írta.

HÖSTETT

Amikor 1955 augusztusában, s még hozzá a stratfordi Shakespeare emlékszínházban mégis előadták a „Titus Andronicust”, afféle színházi hőstettnek számított. Angliában, s részben talán éppen a hőstett iránti elismerésből, nagy sikert aratott.

Peter Brook, a rendező, a díszlet-és ruhatervező és a kísérő zene összeállítója tagadhatatlanul érdekes előadást teremtett. Az alakok mozgása, a díszletek, a kísérő zene és fényhatások, egyszóval az egész játék a primitív és a klasszikus színház különös, de szerencsés párosulása. A rendezés részleteiben és egészében is felülmúlja a művet, s elmondhatjuk, hogy a rendező ezúttal,

a virtus kedvéért, jóval többet fáradozott, mint amennyit az írói munka érdemelt.

TORNYOK

Az első percekben úgy tűnik, a színészek kissé túl hangosak. Később megértjük, hogy minden színész szaval, úgyszólván csak szaval, egyedül Laurence Olivier az, akinek suttognia, nyöszörögnie, sóhajtania, zokognia, ordítania és hörögnie is szabad. Egy kissé úgy tűnik, mintha egy csomó tökéletesen sikerült gépember között csupán egyetlen hús és vér ember játszaná a darabot.

Kevésbé vonatkozik ez Vivien Leighre, akinek a szerepe is kisebb, — ez a szerep az előadás második felében teljes némaságra kárhoztatja, minthogy a darab meséje szerint kivágták nyelvét —, s aki ezenfelül csak második sztárja az előadásnak. Tagadhatatlan azonban, hogy a három női szereplő közül is csak ő az, aki nem mindig szaval.

Hogy az ilyen játék elsősorban magának a rendezőnek, avagy inkább a két világhírű sztárnak az elgondolása-e, hogy a többi színész képességeiből mennyire futotta volna, ha nincs rajtuk a puszta szaválás és a merevebb mozgás béklyója — nem tudhatjuk. Bizonyos azonban, hogy ilymódon a mellékszereplők alakításában alig gyönyörködhetünk, s még bizonyosabb, hogy így aztán toronymagasan a többiek fölé emelkedik Laurence Olivier és Vivien Leigh játéka.

VONZERŐ

Nagyon nehéz követni egy olyan színpadi játékot, ahol a mese fonálát ugyan jól-rosszul ismeri az ember, ám a kimondott szavakból egyetlen kukkot sem ért. Ez csak annyival jobb a felirat nélküli néma filmnél, hogy legalább halljuk a

kimondott szavakat, viszont annyival rosszabb, hogy kevesebb épül az érzelmek és a gondolatok megjátszására.

Kétségtelen, a közönséget ezúttal nem is annyira Shakespeare és nem a nagynevű stratfordi együttes, mint inkább a mozivásznonról ismert, világhírű színész-házaspár vonzotta a színházba. Érthető emberi vágy ezeket élő valóságukban csupán látni is, hát még játékukban gyönyörködni.

Eleve tudva, hogy nem írói remekművet, hanem valami különleges színpadi csemegét találnak elibe s azt is, hogy a nyelvtudás hiánya átugorhatatlan akadály, a közönséget nem érte kiábrándulás. Az előadások befejeztével végeszakadat-

lan tapssal ünnepelte s vagy tizenötösör is függöny elé szólította kedvenceit.

MUTATVÁNY

Amikor híret vettük a stratfordi Shakespeare emlékszínház vendég-szereplésének, sehogy sem fért a fejünkbe, miért a „Titus Andronicus”-szal és miért nem a nagy angol drámaíró valamelyik jólismert remekével, például a „Hamlet”-tal lépnek elének?

Most, hogy az előadást végignéztük, jobban értjük a dolgot. A nyelvtudás hiánya akkora akadály, hogy Shakespeare legjobb ismerői se tudták volna igazán élvezni az előadás egyes mozzanatait és egészét. Így talán mégis jogosult a különörsre helyezni a hangsúlyt.

Ezzel azonban az előadás értéke vesztett fajsúlyából és inkább ragyogó mutatvány volt, mintsem mélységeket kutató művészet.

SULHÓF JÓZSEF

A VAJDASÁGI SZÍNHÁZAK ÜNNEPI SZEMLÉJE

Talán különösnek tűnt a beavattottak előtt, hogy közvetlenül a noviszádi Sztérija Játékok után Zomborban megtartották a vajdasági színházak ünnepi szemléjét. Voltak, akik felvetették a kérdést, minek az országos jelentőségű színházi szemle után a jóval szűkebb kört érdek-

lő vajdasági felvonulás. Dehát Vajdaságnak sokszor jut különleges szerep, sokszor kell külön utakon járnia, sokszor kell utat törnie a művelődés és művészet különféle vonatkozásaiban. A vajdasági színházak eddigi fesztiváljai elvezettek a Sztérija játékokhoz. Most tovább